

Силабус курсу:

ЗОВНІШНЯ ПОЛІТИКА КРАЇН ПОСТРАДЯНСЬКОГО ПРОСТОРУ

СХІДНОУКРАЇНСЬКИЙ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВОЛОДИМИРА ДАЛЯ

Ступінь вищої освіти:	бакалавр
Спеціальність:	052 «Політологія» 291 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії»
Рік підготовки:	3
Семестр викладання:	весняний
Кількість кредитів ЄКТС:	5
Мова(-и) викладання:	українська
Вид семестрового контролю	залік

Автор курсу та лектор:

к.політ.н., доцент Карчевська Олена Василівна

вчений ступінь, вчене звання, прізвище, ім'я та по-батькові

доцент кафедри політології та міжнародних відносин

посада

karchevskayahelen@gmail.com
karchevskaya@snu.edu.ua

електронна адреса

+38-050-191-
23-38

телефон

Вайбер
Телеграмм

месенджер

за розкладом

консультації

Анотація навчального курсу

Цілі вивчення курсу:

Навчальна дисципліна «Зовнішня політика країн пострадянського простору» спрямована на формування у здобувачів вищої освіти концептуальних засад зовнішньої політики країн пострадянського простору, їх зовнішньополітичної діяльності, спрямованої на реалізацію їх національних інтересів у міжнародних відносинах, а також висвітлення основних тенденцій і особливостей взаємодії цієї групи країн між собою та з третіми державами, зокрема Україною.

Курс може бути в нагоді здобувачам вищої освіти гуманітарних спеціальностей: юристам, економістам, менеджерам та перекладачам, що планують поширити знання про зовнішню політику країн пострадянського простору, дізнатися про специфіку партнерства в економічній, соціально-політичній сфері України з означеними державами.

Результати навчання:

Знати: про сучасну зовнішню політику та геополітичну ситуацію в державах пострадянського простору; про економічний та військовий потенціал держав регіону; про

зовнішньополітичні концепції та стратегії їхньої зовнішньої політики; про участь країн регіону в міжнародних та регіональних організаціях; про перспективи розвитку двосторонніх відносин цих держав в рамках глобальної міжнародної системи та національні інтереси України в цьому регіоні.

Передумови до початку вивчення:

Базові знання та уявлення з Історія міжнародних відносин, Геополітика, Зовнішня політика України, Зовнішня політика країн Західної Європи, Міжнародні організації.

Мета курсу (набуті компетентності)

Результатом вивчення даного навчального курсу є формування у здобувачів вищої освіти наступних компетентностей:

- креативного та критичного мислення, що сприяє самостійному мисленню та теоретичному аналізу закономірностей розвитку міжнародних відносин та зовнішньої політики держав пострадянського простору;
- прикладного аналізу та діагностики причин кризових ситуацій у міжнародних відносинах і визначати заходи для їх подолання;
- професійного орієнтування та оцінювання моделей та принципів реалізації зовнішньої політики державами пострадянського простору;
- аналізу відкритих джерел інформації з оформленням аналітичних документів із заданої проблематики.

Структура курсу

№	Тема	Години (Л/ПЗ)	Стислий зміст	Інструменти і завдання
1.	Розпад СРСР та структурування пострадянського простору.	денна 2/2 заочна 0,5/0,5	Зміни у зовнішній політиці у другій половині 1980-х років. Процес «перебудови» та політика «нового мислення». Дезінтеграційні тенденції союзників республік. Утворення суверенних держав. Ескалація міжнаціональних конфліктів. Проблема правонаступництва СРСР. Утворення СНД. Позиції України в регіоні.	Тести, питання, творчі завдання,
2.	Економічне та безпекове співробітництва країн пострадянського простору. Організація СНД.	денна 2/1 заочна 0,5/0	Головні завдання новостворених республік у трансформаційний період. Переорієнтація зовнішньоекономічних відносин країн СНД. Основні проблеми економічного співробітництва держав регіону. Інтеграційні ініціативи на пострадянському просторі, альтернативні СНД. Регіональні і позарегіональні центри сили на пострадянському просторі. Виклики і загрози регіональній безпеці пострадянських держав на сучасному етапі. Особливості створення та структура Організації договору про колективну безпеку.	Тести, питання
3.	Зовнішня політика України на пострадянському просторі.	денна 2/1 заочна 0,5/0	Визнання України іноземними державами, встановлення дипломатичних відносин із країнами світу. Наслідки ядерного роззброєння для України та системи колективної безпеки. Магістральні	Питання, колективне обговорення

№	Тема	Години (Л/ПЗ)	Стислий зміст	Інструменти і завдання
			напрями зовнішньополітичної діяльності України. Участь України в міжнародних організаціях пострадянського простору – СНД та ГУАМ. Діяльність українських дипломатів в міжнародних організаціях за роки незалежності, здобутки України й можливі державні пріоритети та подальші перспективи співпраці.	
4.	Зовнішня політика РФ.	денна 2/1 заочна 0/0,5	Внутрішні фактори формування зовнішньої політики РФ. Вплив зовнішньополітичного спадку СРСР. Еволюція зовнішньополітичної концепції РФ. Періодизація реалізації зовнішньої політики РФ. Реорганізація зовнішньополітичного механізму держави. Національні інтереси РФ та загрози національній безпеці на сучасному етапі. Суб'єкти реалізації зовнішньої політики РФ. Механізми прийняття зовнішньополітичних рішень. Концепції національної безпеки РФ. Військова доктрина РФ.	Тести, питання, кейси
5.	Основні проблеми міждержавних відносин Росії з країнами СНД.	денна 2/2 заочна 0,5/0,5	Поняття «близького зарубіжжя» і російський «монризм». Форми та принципи зовнішньої політики РФ щодо пострадянських держав. Реінтеграція різних швидкостей. Ідеї панславізму/панрусизму у зовнішньополітичній стратегії РФ. Позиція РФ щодо міжнаціональних конфліктів на теренах СНД. Російські інтереси у Кавказькому регіоні. Вплив Росії на центральноазіатський регіон. Проблеми та перспективи розвитку українсько-російських відносин.	Тести, презентації
6.	Західний вектор зовнішньої політики РФ. РФ у міжнародних організаціях.	денна 4/1 заочна 0,5/0	Принцип «багатовекторності міжнародних відносин» у зовнішньополітичній концепції РФ. Діяльність РФ в ООН. Погляди РФ на проблеми врегулювання міжнародних конфліктів на сучасному етапі. РФ та «Велика вісімка». Інтеграція РФ у світову економічну систему та міжнародні економічні організації (МВФ, СБ, ОЕСР, ГАТТ/СОТ). Участь РФ в європейських міжнародних організаціях (Рада Європи, ОБСЄ). Співробітництво РФ та НАТО. Російсько-американські відносини.	Презентації, питання, ситуативні завдання
7.	Зовнішня політика Республіки Білорусь.	денна 2/1 заочна 0/0	Визначення напрямків та завдань зовнішньої політики. Політика РБ у сфері ядерного роззброєння. Двостороннє та багатостороннє співробітництво з країнами СНД. Курс на політичну, економічну та військову інтеграцію з Росією. Договір про Союз Білорусі та Росії. Статут Союзу. Проблема наддержавних інституцій та громадянства Союзу. Договір про утворення союзної держави Росії та Білорусії 1999 р. Етапи формування союзних структур. Вплив внутрішньополітичної ситуації на	Презентації, питання, колективне обговорення

№	Тема	Години (Л/ПЗ)	Стислий зміст	Інструменти і завдання
			погіршення відносин із Заходом. Відносини Білорусії з державами ЦСЄ. Еволюція відносин з державами Західної Європи та США. Білорусь та міжнародні і регіональні європейські організації. Двосторонні відносини Республіки Білорусь та України.	
8.	Зовнішня політика Республіки Молдова.	денна 2/1 заочна 0,5/0	Процес формування зовнішньої політики Молдови. Принцип постійного нейтралітету у зовнішньополітичній концепції Молдови. Відносини РМ та ЄС. Розвиток «особливих» міждержавних відносин з Румунією. Євразійський вектор зовнішньої політики Молдови. Особливості двосторонніх відносин з Росією. Співробітництво РМ та України на двосторонній та багатосторонній основі (ГУАМ). Місце міжнародних організацій у врегулюванні міжетнічних конфліктів на території Молдови.	Презентації, питання, колективне обговорення
9.	Грузинський потенціал у пострадянському просторі.	денна 2/1 заочна 0,5/0	Визначення зовнішньополітичних пріоритетів та національних інтересів. Діяльність Грузії в СНД. Зовнішня політика Грузії у Кавказькому регіоні. Транзитний потенціал та проблеми його реалізації. Грузія і Західна Європа: курс на інтеграцію. Особливе партнерство з США. Розвиток відносин з НАТО. Грузія і міжнародні фінансові організації. Динаміка двосторонніх відносин з Росією. Грузино-абхазький конфлікт. Проблема Південної Осетії. Міжнародне посередництво у врегулюванні міжетнічних конфліктів на території Грузії. Перспективи нормалізації ситуації на Кавказі. Грузино-українська співпраця.	Тести, питання, кейси
10.	Зовнішня політика Республік Вірменія та Азербайджан.	денна 4/1 заочна 0,5/0,5	Становлення зовнішньої політики Вірменії. Детермінанти безпекової політики Вірменії. Напруженість у відносинах з Азербайджаном. Співробітництво з організаціями та країнами Європи. Проблематика двосторонніх відносин з Туреччиною. Вірменсько-іранська співпраця. Трикутник «Вірменія-Іран-Греція». Відносини Вірменія-Україна. Основні напрямки та пріоритети зовнішньої політики Азербайджану. Азербайджан і міжнародні організації. Участь держави в регіональних об'єднаннях. Позиція Азербайджану у визначенні правового статусу Каспійського моря. Співробітництво Азербайджану із Заходом. Динаміка двосторонніх відносин з Україною.	Презентації, питання, колективне обговорення
11.	Зовнішня політика Республік Казахстан та Узбекистан.	денна 2/1 заочна 0/0	Принцип багатовекторності у зовнішній політиці держави. Участь в економічних інтеграційних об'єднаннях на теренах СНД. Казахстан і ШОС. Стратегічне партнерство з КНР. Західний вектор зовнішньої політики Казахстану. Взаємодія	Презентації, питання, колективне обговорення

№	Тема	Години (Л/ПЗ)	Стислий зміст	Інструменти і завдання
			з ісламським та тюркським світом. Питання врегулювання статусу кордонів і транскордонних річок у Центральній Азії. Основні принципи зовнішньополітичної діяльності. Претензії Узбекистану на гегемонію в Центральній Азії. Доктрина «Великого Узбекистану». Вибіркова участь в інтеграційних процесах на теренах СНД. Проблематика відносин з країнами-сусідами. Співробітництво Узбекистану та США у боротьбі з ісламським фундаменталізмом. Динаміка білатеральних відносин з Україною.	
12.	Зовнішня політика Республік Таджикистан та Киргизстан.	денна 2/1 заочна 0/0	Таджикистану в інтеграційних процесах на теренах СНД. Військове та економічне співробітництво з Росією. Ісламський фактор зовнішньої політики Таджикистану. Іран та Афганістан як «природні» союзники Таджикистану. Проблематика таджицько-узбецьких відносин. Формування зовнішньої політики Киргизстану. Пріоритети зовнішньої політики РК. Проблема делімітації державного кордону. Відносини з Узбекистаном. Стратегічне партнерство з КНР та РФ. Участь Киргизстану в ШОС та ОДКБ. Відносини із західними державами. Співпраця з США. Еволюція та сучасний стан відносин з Україною.	Презентації, питання, колективне обговорення

Рекомендована література

1. Абдумаликова Муслима. Особенности модернизации и обновления социально-политической жизни общества (на примере Японии и Узбекистана): монографія; Ташкент. гос. ин-т востоковедения. – Ташкент : Янги аср авлоди, 2014. – 131 с.
2. Агресія Росії проти України: історичні передумови та сучасні виклики : [колект. монографія] / [Гай-Нижник П. П. та ін. ; керівник проекту, упоряд., наук. ред. Гай-Нижник П. П.] ; НДІ українознавства. – Київ : Леся, 2016. – 584 с.
3. Брусиловська О. І. Зовнішня політика країн Східної Європи після Другої світової війни : навч.-метод. посіб. / О. І. Брусиловська ; Одес. нац. ун-т ім. І. І. Мечникова, Ф-т міжнар. відносин, політології та соціології. – Одеса : ОНУ, 2020. – 279 с.
4. Гетьманчук М. П. Теорія міжнародних відносин : термінол. слов. / М. П. Гетьманчук, О. С. Івахів, О. В. Кукарцев, З. Й. Куньч, Л. О. Кучма; ред.: М. П. Гетьманчук. – Л. : Тріада плюс, 2011. – 317 с.
5. Демчишак Р. Б. Зовнішня політика країн Центрально-Східної та Південно-Східної Європи : навч. посіб. / Р. Б. Демчишак, Я. І. Завада ; Нац. ун-т «Львів. Політехніка». – Львів : Вид-во Львів. політехніки, 2021. – 191 с.
6. Дорошко М. С. Геополітичні інтереси та зовнішня політика держав пострадянського простору : навч. посіб. для студ. напряму "Міжнародні відносини" / М. С. Дорошко. – К. : Ніка-Центр, 2011. – 226 с.

7. Златін О. Зовнішня політика й національна безпека Румунії у контексті агресії Росії проти України // Міжнародні зв'язки України: наукові пошуки і знахідки. – 2016. – Вип. 25. – С. 324-334.
8. Каримов И. Узбекистан на порозі досягнення незалежності. – Ташкент : Узбекистан, 2012. – 383 с.
9. Країни СНД та Балтії у постсоюзний період : навч. посіб. / Рибак І. В. ; Кам'янець-Поділ. нац. ун-т ім. І. Огієнка, Каф. історії народів Росії та спец. іст. дисциплін. – Кам'янець-Подільський : Сисин О. В. : Абетка, 2010. – 168 с.
10. Мальська М. П., Антонюк Н. В. Основи європейської інтеграції : підручник. – К. : «Центр учбової літератури», 2015. – 320 с.
11. Мальський М. З. Міжнародні відносини: Історія. Теорія. Економіка. Право : навч. посіб. / ред. : М. З. Мальський, Ю. М. Мороз. – К. : Знання, 2010. – 464 с.
12. Міжнародні відносини та світова політика : підручник / В. А. Манжола, В. Ю. Крушинський С. П. Галака, С. В. Андрущенко, М. М. Білоусов; ред.: В. А. Манжола; Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. – К. : Київ. ун-т, 2010. – 863 с.
13. Музиченко Г. В. Концептуалізація державної політики країн пострадянського простору в умовах глобалізаційних змін : монографія / Г. В. Музиченко ; Держ. закл. «Південноукр. нац. пед. ун-т ім. К. Д. Ушинського». – О. : Друкарський дім, 2012. – 393 с.
14. Недбай В. В. Світова політика сучасності : навч. посіб. для студентів ВНЗ, що навчаються за спец. «Міжнародні відносини» / В. В. Недбай; Чорномор. держ. ун-т ім. Петра Могили. – Миколаїв : Швець В.Д., 2015. – 237 с.
15. Орлова Т. В. Пострадянські країни: основні тенденції розвитку. – К. : Знання, 2010. – 64 с.
16. Особливості суспільно-політичної модернізації країн пострадянського простору : [колект.] монографія / [Бульвінський А. Г. та ін.] ; за ред. канд. іст. наук, доц. Бульвінського А. Г. ; Держ. установа «Ін-т всесвіт. історії НАН України». – Київ : Фенікс, 2017. – 286 с.
17. Особливості суспільно-політичної модернізації країн пострадянського простору : монографія / [Бульвінський А. Г. та ін.] ; за ред. канд. іст. наук, доц. Бульвінського А. Г. – Київ : Фенікс, 2017. – 286 с.
18. Половинська В. В. Зовнішня політика країн СНД : навч. посіб.; Київ. міжнар. ун-т. – Київ : КиМУ, 2019. – 442 с.
19. Сарабеков Ж. Современный Таджикистан: вызовы развития.; Ин-т мировой экономики и политики при Фонде Первого Президента Респ. Казахстан – Лидера Нации. – Астана ; Алматы : ИМЭП при Фонде Первого Президента Респ. Казахстан – Лидера Нации, 2016. – 62 с.
20. Степаненко М. Центральноазійський барс. Україна і Казахстан в єдиному потоці історії. На основі взаємної поваги і довіри: [іст.-публіцист. зб.]. – Дніпропетровськ : АРТ-ПРЕС, 2015. – 748 с.

Методичне забезпечення

1. Методичні вказівки до семінарських занять з дисципліни «Зовнішня політика країн пострадянського простору» (для здобувачів вищої освіти за спеціальністю 052 «Політологія») / Укл.: О. В. Карчевська. Северодонецьк: СНУ ім. В. Даля, 2021. Електронне видання.

Оцінювання курсу

Здобувач може отримати визначену кількість балів:

Інструменти і завдання	Кількість балів
Участь в обговоренні проблемних питань	40
Тести	25
Самостійна робота	20
Перевірка розширеного конспекту монографічного дослідження з навчальної дисципліни	15
Разом	100

Шкала оцінювання здобувачів вищої освіти

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS
90-100	A
82-89	B
74-81	C
64-73	D
60-63	E
35-59	FX
0-34	F

Політика курсу

Плагіат та академічна доброчесність:

письмові роботи перевіряються на наявність плагіату і допускаються до захисту із коректними текстовими запозиченнями не більше 20%. Списування заборонені (використання мобільних девайсів на контрольних заходах заборонено).

Здобувач освіти може пройти певні онлайн-курси, які тематично пов'язані дисципліною. При поданні документу про успішне проходження курсу здобувачу можуть бути перераховані окремі теми та нараховані додаткові бали.

Завдання і заняття:

Всі завдання, передбачені програмою курсу мають бути виконані своєчасно і оцінені в спосіб, зазначений вище. Відвідування занять є обов'язковим компонентом оцінювання, за яке нараховуються бали. За поважних причин (хвороба, міжнародне стажування, сімейні обставини, що узгодженні з директором) навчання може відбуватись в онлайн формі або з використанням платформи МУДЛ за погодженням із керівником курсу.

Поведінка в аудиторії:

На заняття здобувачі освіти вчасно приходять до аудиторії відповідно до діючого розкладу та обов'язково мають дотримуватися вимог техніки безпеки.

Під час занять здобувачі вищої освіти:

- не залишають аудиторію без дозволу викладача;
- не заважають викладачу проводити заняття.

Під час контролю знань здобувачі вищої освіти:

- є підготовленими відповідно до вимог даного курсу;
- не заважають іншим;
- виконують усі вимоги щодо контролю знань.